

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE CHIMIE, BIOLOGIE, GEOGRAFIE
DEPARTAMENTUL DE GEOGRAFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ MEDIU GEOGRAFIC ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ

TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator:
Prof. Univ. Dr. Crețan Remus

Doctorand:
Văran Claudia Ionela

Timișoara, 2017

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE CHIMIE, BIOLOGIE, GEOGRAFIE
DEPARTAMENTUL DE GEOGRAFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ MEDIU GEOGRAFIC ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ

TEZĂ DE DOCTORAT

**STRĂMUTAREA POPULAȚIEI ÎN ZONA COMPLEXULUI
HIDROENERGETIC PORȚILE DE FIER I:
Economie politică, dislocare indusă prin dezvoltare și memorie
intergenerațională**

Coordonator:
Prof. Univ. Dr. Crețan Remus

Doctorand:
Văran Claudia Ionela

CUPRINS

INTRODUCERE	5
I. DELIMITAREA AREALULUI DE STUDIU	9
II. ASPECTE CONCEPTUALE	17
2.1. Dislocare indusă prin dezvoltare.....	17
2.2. Vulnerabilitate și adaptabilitate socială.....	22
2.3. Memorie colectivă intergenerațională.....	27
III. METODOLOGIE	33
3.1. Metoda arhivistică	34
3.2. Metoda chestionarului	36
3.3. Metoda analizei narațiunii socio-spațiale (NSS).....	39
IV. COMUNISMUL ROMÂNESC ȘI IDEOLOGIILE COMUNISTE DE TRANSFORMARE A SPAȚIULUI FIZICO-GEOGRAFIC ȘI SOCIO-ECONOMIC .	44
4.1. Ideologiile comuniste românești în vederea dezvoltării industriale.....	46
4.2. Dezvoltarea industriei energiei electrice și importanța construirii hidrocentralei Porțile de Fier I	48
4.3. Construcția de hidrocentrale în perioada comunistă	49
4.4. Economia politică a barajului Porților de Fier I.....	51
V. STRĂMUTAREA POPULAȚIEI ȘI ASPECTE GEODEMOGRAFICE ÎN PERIOADA 1966-1972	54
CAP VI. VULNERABILITATEA ȘI ADAPTABILITATEA PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN CLISURA DUNĂRII	69
VII. LOCUL ȘI POLITICA SPAȚIALĂ A MEMORIEI COLECTIVE ȘI INTERGENERAȚIONALE	93
VIII. REZULTATE ȘI DISCUȚII	136
8.1. Verificarea ipotezei 1 a lucrării.....	Ошибка! Закладка не определена.136
8.2. Verificarea ipotezei 2 a lucrării	144
8.3. Discuții	147
CONCLUZII	151

BIBLIOGRAFIE.....	153
LISTA FIGURILOR.....	163
LISTA TABELELOR.....	165
LISTA DE FOTOGRAFII.....	166
ANEXE.....	167

Cuvinte cheie: *dislocare indusă prin dezvoltare, post-memorie, memorie intergenerațională, vulnerabilitate și adaptabilitate socială*

Teza de doctorat intitulată ***Strămutarea populației în zona Complexului Hidroenergetic Porțile de Fier I: Economie politică, dislocare indusă prin dezvoltare și memorie intergenerațională*** este structurată în opt capitole, incluzând și capitolul introductiv al tezei, dar și capitolul în care sunt prezentate rezultatele obținute în urma cercetării. Pe lângă aceste opt capitole, lucrarea de față mai cuprinde concluziile, bibliografia, anexele, lista de figuri și lista de tabele.

În Introducere, am încercat să evidențiez un proces economic și politic actual și anume: dislocarea indusă prin dezvoltare, care încă mai predomină în statele în curs de dezvoltare, iar prin acest proces al lumii contemporane se produce strămutarea populației, care provoacă anumite traume comunităților umane. Aceste traume sunt transmise din generație în generație cu ajutorul memoriei intergeneraționale. În România, acest fenomen de dislocare a populației a fost în perioada anilor 1966-1972, în zona Șvinița – Gura Văii din zona Clisurii Dunării, când a avut loc construcția barajului hidroenergetic Porțile de Fier I. La fel ca și în alte state, locuitorii din acest areal afectat de strămutare au suferit anumite traume, întâmplări, care s-au transmis și generațiilor viitoare prin memoria transgenerațională. Tot în acest capitol am prezentat principalul **obiectiv general al acestei lucrări de cercetare analizarea modalității în care s-a efectuat dezvoltarea indusă prin dezvoltare (DID) a populației din Clisura Dunării, cum s-a manifestat vulnerabilitatea și adaptarea la șocul dezvoltării impuse prin strămutarea populației afectate și efectele memoriei traumatice ale acestei strămutări la nivel transgenerațional.** Pornind de la obiectivul general al tezei, s-au dezvoltat alte obiective specifice, care au avut rolul de a defini și de a contribui la formarea celor două ipoteze de cercetare. Ipotezele lucrării aduc în discuție vulnerabilitatea și adaptabilitatea locuitorilor din arealul de studiu Șvinița – Gura Văii (Clisura Dunării) în timpul și după strămutarea comunităților umane, modul cum s-a făcut această adaptabilitate a populației din mediul rural și mediul urban în noile medii construite după strămutare. De asemenea, tot în cadrul acestor ipoteze se evidențiază pregnanța în memoria locuitorilor a momentelor critice ale strămutării și

modul prin care aceste momente critice sunt transmise și generațiilor post-socialiste prin rememorarea tragediei. În cele din urmă, în acest capitol, se prezintă elementele de noutate ale acestui studiu și viitoarele direcții de cercetare care ar trebui realizate în urma acestui studiu.

În primul capitol al tezei se face o delimitare a arealului de studiu, urmată de o analiză a factorilor fizico-geografici: relief, geologie, climă, hidrografie care au avut un rol important în decizia de amplasare a barajului hidroenergetic Porțile de Fier I în acest sector al Dunării.

Capitolul 2 al lucrării de cercetare științifică este reprezentat de o abordare conceptuală în care sunt prezentate concepte, precum: *dislocare indusă prin dezvoltare*, unde se precizează scopul politic și economic în care acest fenomen contemporan se aplică și modalitățile în care acest concept este pus în aplicare în țări ale căror dorință este aceea de a se dezvolta economic prin independență energetică, de piață și politică. Multe dintre aceste țări care își doresc o dezvoltare grandioasă sunt astăzi reprezentate de state precum: China, India, Laos, Vietnam, Cambodgia, Thailanda etc., unde în câteva dintre aceste state, întâlnim încă un regim comunist cu o economie planificată și cu planuri de dezvoltare grandioase, iar unele dintre aceste planuri pot fi posibile doar cu sacrificii din partea comunităților umane.

Al doilea concept prezentat și dezvoltat în acest capitol este cel de *vulnerabilitate și adaptabilitate socială*, ce face referire la modul în care comunitățile umane sunt expuse la diferite hazarde naturale sau antropice și devin vulnerabile în fața acestora, iar adaptabilitatea socială pune în discuție comunitățile umane care au suferit diferite șocuri economice, scoiale sau politice și care au fost nevoite să se adapteze în noile medii special construite pentru aceștia. *Memoria colectivă și intergenerațională* este cel de-al treilea concept dezbătut în acest capitol și este un concept care definește această lucrare prin prisma faptului că evidențiază anumite momente istorice din trecutul anumitor comunități umane. Memoria este parte integrantă a unui trecut comun ce definește anumite trăiri, stări, întâmplări pe care anumite comunități umane le-au trăit într-o anumită perioadă. Memoria este un mijloc de redare a trecutului și devine colectivă atunci când participă mai multe persoane la narațiunea trecutului. Datorită unui trecut comun, o comunitate umană își transmite mai departe amintirile trecutului și generațiilor următoare prin prisma memoriei intergeneraționale. Pentru generația care a fost afectată într-un mod direct de un hazard antropic sau natural este foarte important ca viitoarele generații ale acestei comunități să afle despre faptele și evenimentele ce au avut loc în comunitatea lor. Rememorarea evenimentelor trecutului sunt transmise cel mai mult în familii, informațiile fiind transmise de la

generația vârstnică până la generația tânără a familiei, inducând astfel dorința de a continua acest proces de rememorare și narare a trecutului și generațiilor următoare.

Capitolul 3 reprezintă o analiză detaliată a metodologiei care s-a utilizat în lucrare. Aceste metode sunt utilizate pentru a confirma sau afirma ipotezele lucrării de față. Prima metodă utilizată în această cercetare este metoda arhivistică care a fost utilizată pentru capitolele 4, 5 și 6. Utilizarea metodei arhivistice a constat în parcurgerea și analizarea documentelor oficiale de Cancelarie și Propagandă ale Partidului Comunist Român din cadrul Arhivelor Naționale ale României, iar un alt document a fost Dosarul Tehnic de Strămutări consultat la Arhivele Județene Severin. Alte documente de arhivă consultate și analizate pentru partea teoretică a cercetării de față au fost decrete, note informative care mi-au fost puse la dispoziție de către primăriile comunelor: Eșelnița, Șvinița și Dubova.

A doua metodă utilizată în cercetarea aplicativă a acestei teze a fost metoda chestionarului pe care am aplicat-o în sectorul de studiu Șvinița-Gura Văii. Chestionarele au fost aplicate în toate localitățile aferente zonei de studiu, fiind chestionat un număr de 350 de persoane, dintre care 187 de gen feminin și 163 de persoane de gen masculin cu vârste cuprinse între 60-91 de ani. Acest chestionar a fost aplicat pentru a identifica vulnerabilitățile la care populația strămutată a fost expusă în timpul și după strămutare și de asemenea pentru a identifica modul și gradul de adaptabilitate al populației strămutate în noile așezări construite după strămutare.

Cea de a treia metodă, a narațiunii socio-spațiale a fost utilizată ca suport pentru capitolul 7 al tezei și a constat în aplicarea a 430 de interviuri semistructurate. Folosirea interviurilor a fost stabilită din nevoia de a obține informații mult mai detaliate și mai profunde despre fenomenul analizat, comunicând cu persoanele care au participat într-un mod direct la fenomenul strămutării, dar și cu cele care nu au participat într-un mod direct la evenimentul în sine. De asemenea, am aplicat în teren și metoda snowballing. Acest lucru m-a ajutat să obțin cât mai multe relatări de la persoanele relocate despre fenomenul de strămutare și să scot în evidență trăirile, gândurile și impacturile pe care acest fenomen le-a avut asupra locuitorilor zonei studiate. Așadar, am considerat că pentru o mai bună relevanță a studiului, este important ca eșantionul de studiu să fie împărțită în trei categorii: I - prima categorie - cu persoanele strămutate, participante direct la fenomenul strămutării și pe care am denumit-o și **generația vârstnică**; a II-a categorie - **copii persoanelor strămutate**, care fie au participat direct la

strămutare, fie au auzit de ea, iar a III-a categorie sunt **persoanele care nu au participat la strămutare**, în mare parte fiind numiți, generația „post-socialistă”.

Pentru a afla cât mai multe informații, de la prima generație despre modul cum s-a desfășurat strămutarea populației de pe Clisura Dunării, dar și despre alte chestiuni care au fost generate odată cu dislocarea populației (despăgubirea caselor și a terenului agricol, dacă au existat promisiuni făcute de Partidul Comunist înainte de a se strămuta localnicii etc.) am adresat persoanelor cuprinse în această categorie un set de 12 întrebări. Setul de întrebări a fost aplicat în localitățile Orșova, Dubova, Eșelnița și Șvinița, fiind adresat unui număr de 130 de persoane cu vârste cuprinse între 70-92 de ani, care au avut diferite profesii în timpul strămutării.

Pentru cea de a doua categorie, respectiv copiii celor strămutați, am aplicat tot un set de 12 întrebări diferit față de cele ale primei generații.. Aceste interviuri au fost realizate pe un eșantion de studiu de circa 150 de persoane cu vârste cuprinse între 30-69 de ani. În ceea ce privește natura profesiei celor intervievați am consemnat persoane din diferite domenii și sectoare de activitate (profesori, ingineri, medici, ziariști, vânzători, constructori, primari și viceprimari, funcționari publici).

Celor din a treia categorie de respondenți adică cei care au auzit despre strămutare din diverse surse familiale, dar nu au participat în niciun mod la acest proces, acestora le-am adresat un set de 7 întrebări, altele decât celorlalte grupuri de intervievați.. Interviurile le-am aplicat la circa 150 de persoane, care au vârsta cuprinsă între 18-29 de ani, de sexe și profesii diferite.

Capitolul 4 al lucrării științifice este dedicat în totalitate comunismului românesc și ideologiilor sale. Astfel, în acest capitol sunt prezentate motivele pentru care doctrina comunistă a ajuns să se instaleze la noi în țară și modalitățile în care liderii comuniști au reușit să se guverneze după ideologiile comuniste staliniste și care au contribuit în timp la modificarea fizico-geografică, spațială și economică a țării.

În primul subcapitol al acestui capitol, 4.1, sunt prezentate ideologiile comuniste pentru dezvoltarea industrială a României, vorbindu-se astfel de independența față de Rusia (Tismăneanu, 2005) prin dezvoltarea sectorului industrial și agricol. Pe lângă aceste ideologii se mai vorbește și despre politica de teroare a lui Gheorghiu – Dej (Raport Final, 2007) sau despre introducerea termenului de proletariat (Curtois, 2011) în rândul muncitorilor din fabrici.

În al doilea subcapitol, 4.2., este dezvoltată necesitatea statului român comunist din acea perioadă pentru a pune bazele unei dezvoltări industriale energetice care să-i asigure României o

creștere economică semnificantă și un prim proces în relația de dezrădăcinare față de politica comunistă. De asemenea, în acest subcapitol este prezentat și principalul motiv pentru care liderii politici au decis ca primul baraj hidroenergetic să se construiască pe Dunăre în acest sector fluvial.

Cel de-al treilea subcapitol, 4.3, prezintă principalele hidroconstrucții din perioada comunistă și pașii care au dus la construcția barajului Porțile de Fier I.

Ultimul subcapitol al capitolului 4, 4.4., prezintă economia politică a barajului Porțile de Fier I, care a reprezentat pentru politica comunistă un pilon foarte important în acordurile bilaterale cu fosta Republică Yugoslavia condusă de către Iosip Boroz Tito. De asemenea, construcția barajului hidroenergetic Porțile de Fier I a reprezentat pentru economia României primul pas realizat spre dezvoltarea economică a țării.

În capitolul 5 al tezei este prezentat procesul strămutării care include toate aspectele istorice, politice și economice care au condus la procesul de dislocare al populației. Acest proces al strămutării a început propriu-zis în anul 1966 și s-a finalizat în anul 1972. Au fost dislocați circa 13000 de oameni din 13 localități, care au fost nevoiți să plece din așezările lor natale și să se relocheze în alte așezări rurale sau să se mute într-o nouă așezare construită pentru ei, Orșova de astăzi. Procesul de strămutare a fost unul dintre cele mai traumatizante etape din viața locuitorilor din arealul de studiu din zona Clisurii Dunării (Șvinița- Gura Văii) deoarece au fost obligați să asiste și să contribuie la distrugerea așezărilor natale și, totodată, a identității culturale și sociale a vieții acestora. Tot în acest capitol sunt analizate aspecte geodemografice din perioada strămutării din anul 1966-1972 fiind analizată evoluția numerică a populației, sporul natural, etniile etc., cu scopul de a evidenția eventualele modificări demografice în structura populației înainte și după strămutare.

În capitolul 6 am prezentat o analiză a gradului de vulnerabilitate la care a fost supusă populația strămutată și a modului în care aceste persoane s-au adaptat în noul mediu construit. Acest capitol a fost realizat pe baza unei analize cantitative, bazată pe un chestionar care a cuprins 20 de întrebări dintre care am selectat doar acele întrebări care au fost relevante pentru studiul de față. Întrebările adresate populației chestionate din zona Clisurii Dunării au cuprins subiecte precum păstrarea locului de muncă în timpul strămutării, situația financiară avută în timpul strămutării, adaptabilitatea acestora la noile comunități umane în care s-au strămutat, relația cu noii vecini după strămutare, distanța locuințelor față de centrul noii localități.

În urma acestor întrebări, populația chestionată a precizat faptul că, după strămutare, dar și în timpul acesteia, locurile de muncă au fost păstrate doar pentru acele persoane ale căror locuri de muncă au fost desființate din cauza dislocării, au fost redistribuiți în alte sectoare de activitate economică. Majoritatea locuitorilor au precizat că pentru finalizarea locuințelor au fost nevoiți să se împrumute la bancă deoarece situația financiară din timpul strămutării și după strămutare nu a permis finalizarea construcției numai cu remunerația salarială. Localnicii strămutați din arealul studiat au declarat faptul că în timpul strămutării s-au confruntat cu: o instabilitate a hranei zilnice, au fost predispuși la diferite afecțiuni medicale din cauza faptului că au fost obligați să stea în barăci care prezentau o insalubritate destul de mare. Adaptarea comunităților umane studiate la noul mediu fizico-geografic s-a făcut treptat sau mai deloc, întrucât astăzi unele persoane încă prezintă o inadaptare la noul mediu fizico-geografic.

În ceea ce privește adaptabilitatea populației în noile teritorii, persoanele chestionate au prezentat un nivel redus de adaptabilitate în noile medii construite după strămutare. Această inadaptare a fost specifică mai ales comunităților umane din mediul rural, care au fost obligate să se strămute în mediul urban. Aceste persoane au declarat că limitarea spațiului locuit și impunerea modului de construcție al locuințelor a reprezentat principalul factor de inadaptabilitate.

Referitor la distanțele de la noile locuințe până în centrul noilor localități, persoanele chestionate au dat răspunsuri diferite în funcție de localitatea în care își au domiciliul. Astfel, pentru locuitorii din Eșelnița, Dubova și Șvinița distanțele până în partea centrală a localității, unde se întâlnesc și obiectivele socio-culturale (biserică, cămin cultural, primărie, școală, parc) sunt mai mici față de cele din vechile așezări. Însă, după strămutare, pentru locuitorii din Orșova distanțele până în partea centrală a orașului sunt mai mari deoarece populația a fost reasezată pe terasele unui deal, astfel o bună parte din locuințe sunt situate la distanțe de până la 3 km față de zona centrală a orașului. Privitor la relațiile cu vecinii, populația chestionată a declarat că au relații bune și foarte bune cu vecinii după strămutare.

Capitolul 7 al tezei face referire la memoria colectivă și intergenerațională a locuitorilor strămutați, a celor care au participat într-un mod indirect la strămutare și a generațiilor următoare care nu au participat, însă au auzit despre ea. În acest capitol am identificat patru momente critice ale strămutării și anume: **anunțarea strămutării, strămutarea propriu-zisă, inundarea localităților și a terenurilor agricole, relocarea**. Aceste momente critice au fost povestite de

fiecare categorie de persoane menționate anterior, iar cele mai semnificative fiind ale generației vârstnice, care s-a confruntat direct cu fenomenul strămutării.

În aceste relatări ale populației din arealul studiat aflăm faptul că, comunitățile umane au fost anunțate încă din anul 1960 despre strămutare, însă nici un locuitor nu credea că acest fenomen al strămutării se va realiza. Însă, în 1964-1965 s-au făcut anunțurile de strămutare, într-un mod oficial, iar în anul 1966 au început primele strămutări efective ale populației. Din relatările personale ale intervievaților, dar și din arhivele Dosarelor Tehnice de Strămutări, aflăm faptul că strămutarea și demolarea locuințelor s-a realizat pe mai multe etape. Primele locuințe demolate și primii locuitori strămutați din toate localitățile studiate au fost cei care își aveau locuința pe malul Dunării. Persoanele din așezările din zona Clisurii Dunării au fost întreabate despre sentimentele pe care le-au avut în timpul strămutării, iar aceștia au declarat că s-au confruntat cu sentimente de furie, groază, neputință, anxietate.

Prin prisma memoriei colective am aflat că în timpul strămutării imaginea pe care o aveau locuitorii zonei studiate era asemănătoare celor două Războaie Mondiale: locuințe distruse, mâl și resturi de la locuințe peste tot, drumuri naționale închise, instituțiile și lăcașele de cult și alte instituții culturale și publice bombardate. Mai mult, locuitorii au fost obligați să își distrugă singuri locuințele părintești, iar cimitirele au fost profanate, iar armata venea periodic să participe la acțiunea strămutării. Locuitorii erau foarte afectați de ceea ce se întâmpla în jurul lor, iar unii dintre ei nu doreau să își distrugă casa și să plece. Pentru fiecare locuitor strămutat, perioada în care s-a desfășurat strămutarea a însemnat pierderea a tot ce au avut ei mai bun: case, teren agricol, viață socială și culturală.

De aceea, în acest capitol identificăm faptul că pentru comunitățile umane strămutate memoria locurilor inundate de apa Dunării este importantă. *Memoria locului* devine susținătoarea identității unei comunități după o tragedie și are rolul de a influența într-un mod pozitiv viața socială și culturală a comunității umane. Locul este o parte dintr-un spațiu cunoscut, și limitat de către oameni, iar relația spațiu-loc este percepută corect doar făcând parte din spațiul trăit. Pentru populația strămutată sentimentul de apartenență la un loc sau cel de „acasă” înseamnă vechile așezări și locuințele din zona Clisurii Dunării, care astăzi sunt sub apele Dunării. Fiecare locuitor strămutat a transmis generațiilor tinere a familiei câte un obiect care să amintească de așezările natale. Aceste obiecte sunt reprezentate de : fotografiile cu vechile așezări, anumite obiecte culturale, port popular.

În cadrul capitolului 8 sunt prezentate și analizate rezultatele cercetării, unde au fost analizate și validate ipotezele acesti lucrări. Prima ipoteză a fost validată având ca și suport de bază metoda chestionarului. Cu ajutorul acesteia am identificat faptul că în urma strămutării, **adaptabilitatea populației din mediul rural în mediul urban a fost negativă**, deoarece nivelul și gradul de adaptare al acestora s-a făcut pe o perioadă mai lungă de timp, întrucât pentru populația rurală, schimbarea mediului de locuire a însemnat ieșirea din zona lor de confort și adaptarea la nou. În timpul strămutării, aceștia au fost nevoiți ca după ce și-au dărâmat locuințele, să locuiască o perioadă de timp în blocurile care erau construite pentru cei care se mutau în Orșova. Pentru acești locuitori, trecerea bruscă de la casă la apartament a constituit un efort foarte mare de a se obișnui cu acest tip de locuință, fie și pentru o perioadă foarte scurtă de timp, iar cei care s-au adaptat cel mai greu au fost persoanele vârstnice, femeile gravide și copiii. O altă cauză a inadaptabilității a fost modul de construcție a noilor locuințe. Conform noului plan de amenajare teritorială din zona Clisura Dunării, în orașul Orșova, locuințele trebuiau construite pe verticală, parter plus etaj (P+1), astfel, camerele locuibile erau mult mai reduse ca și spațiu, iar la unele locuințe, curtea era foarte mică.

Famiiliile au fost nevoite ca în timp să se adapteze la noul mod de obținere a hranei, deoarece mutându-se într-o zonă urbană, toate produsele alimentare de bază trebuiau cumpărate și nu mai puteau fi obținute de pe propriile terenuri agricole. Adaptarea la distanța față de noile instituții publice și culturale este un al factor al strămutării, iar aceste comunități umane s-au adaptat cu greu la naveta pe care trebuiau să o facă aproape zilnic sau săptămânal până în centrul orașului Orșova, deoarece noile lor locuințe sunt așezate spre marginea orașului. Înainte de dislocare casele erau așezate mai aproape de centrul satului, iar distanțele erau mai reduse.

Datorită schimbării mediului cultural, populația din mediul rural a suferit o marginalizare culturală, deoarece în timp, obiceiurile și tradițiile comunităților strămutate într-un alt mediu rural sau urban au fost suprimate parțial sau total de către tradițiile noilor localități, astfel că la momentul actual aproape că nicio tradiție a satelor: Ogradena, Tisovița, Plavișevița etc., nu se mai păstrează.

Adaptabilitatea populației strămutată din mediul rural sau urban în același mediu de proveniență reprezintă tot o validare a primei ipoteze. În cazul acestor comunități umane adaptabilitatea a fost una pozitivă, deoarece aceștia din urmă nu au fost nevoiți să se adapteze noului mediu economic și socio-cultural. Însă, chiar dacă această adaptabilitate la noul mediu

socio-cultural și economic a fost mai ușoară și aceste persoane s-au confruntat cu diferite vulnerabilități cum ar fi: instabilitatea hranei, locuirea în spații limitate și adaptarea la noul mediu fizico-geografic.

Verificarea ipotezei 2 tezei a constat în modalitatea transmiterii memoriei comuniste generației post-socialiste. Există numeroase dimensiuni ale acestor memorii comuniste: unele au caracter nostalgic pentru ceea ce a fost pierdut; altele sunt condamnări asupra acțiunilor statului comunist, care a avut puțină preocupare privind consecințele asupra populației locale; alte memorii respectă ceea ce a obținut statul comunist prin construirea centralei electrice.

Formarea intergenerațională a memoriei este încă puternică. Constatările noastre sugerează mai multe probleme critice despre memoria intergenerațională. Amintirile unui trecut traumatizant nu se limitează doar la cei pe care le-au experimentat; în schimb, ele sunt transmise unei generații pe care nu le-a experimentat direct. Aceasta este o formă tipică de „post-memorie”. Post-memoria se manifestă în cel puțin două forme: oricare dintre aceste amintiri este informală, cu părinții vorbind direct copiilor acestora; o mare parte din această memorie este transmisă în contextul de casă. Prin urmare, „casa” este un loc pentru transmiterea memoriei între generații. Amintirile despre traume pentru generația pe care nu au cunoscut-o, în mod direct sunt „rezumate” în anumite imagini sau povești iconice: de exemplu, explozia bisericilor, mutarea osemintelor din cimitire, șerpi plutind în timpul inundării Dunării. Cu alte cuvinte, deși generațiile actuale nu au experimentat însuși strămutarea, acestea sunt capabile să o înțeleagă și să o imagineze prin anumite evenimente cheie (traumatice). Aceste amintiri au fost transmise generațiilor actuale în contextul mai larg al schimbărilor post-socialiste, ceea ce înseamnă, în cazul Porților de Fier, marginalizarea și declinul economic. Acest lucru este important deoarece acestea rămân, în continuare, o formă de contestare împotriva statului, stat care trece prin transformări capitaliste puternice.

La finalul lucrării sunt prezentate concluziile, unde sunt validate obiectivul principal al tezei împreună obiectivele specifice care au derivat din obiectivul general al studiului de față. Din dorința de a dezvolta economic România, pe baza unor megaproiecte economice, în perioada comunistă, statul român a creat un proces de dislocare forțată a populației. Populația care urma să fie dislocată era supusă unui proces de migrație forțată, iar reconstrucția așezărilor umane și relocarea populației în noile amplasamente a fost un proces îndelungat, anevoios și dureros. Acesta a rămas impregnat în memoria colectivă, delimitând anumite traume locuitorilor care trec

prin acest fenomen. Relocarea populației presupune adaptare la noul mediu construit și adoptarea noilor valori sociale și economice.

Deși comunitățile umane din așezările studiate au recepționat diferit șocul pe care l-a produs hazardul antropocenic numit strămutare, populația nu a reușit să se reorganizeze la același nivel după relocare, astfel încât cei mai afectați au fost locuitorii din localitățile dispărute sau parțial distruse. Aceștia nu mai păstrează aceeași structură de confort social, cultural și economic, fapt care nu a ajutat locuitorii din aceste așezări să prevină destabilizarea economică sau pierderea culturală. Acest aspect a condus în timp la pierderea identității sociale și spațiale. Populația din așezările umane strămutate a prezentat diferite grade de adaptabilitate la noul amplasament, în funcție de mediul din care a fost strămutată, creându-se două tipuri de vulnerabilitate.

Prin repovestirea experiențelor din timpul strămutării, am identificat cele patru momente critice prin care locuitorii strămutați au trecut: anunțarea strămutării, distrugerea locuințelor, inundarea așezărilor și relocarea populației. Parcurgerea de către locuitori a acestor momente critice a fost o experiență dureroasă, care a lăsat în urmă o puternică traumă asupra comunităților umane din Clisura Dunării. Amintirea trecutului prin prisma memoriei colective face acest proces dureros. Mulți consideră că această trăire este foarte emoționantă deoarece trecutul este încă prezent în memoria persoanelor afectate de traumă. Informația a fost reconstituită pentru tânăra generație prezentându-se cele mai importante momente din trecut cu care s-a confruntat populația afectată în timpul relocării.

Sunt necesare cercetări mai aprofundate pentru a identifica momentele critice ale memoriei bazate pe comunicarea dintre generații în Europa Centrală și de Est, precum și în alte regiuni, în special, în privința economiei politice și a memoriei colective a comunităților urbane și rurale. În cele din urmă, deși oamenii mutați au continuat să aibă imagini ale locurilor lor natale și ale identității culturale pierdute, efectul transmiterii informației bazate pe apartenența la un loc către a doua și a treia generație are același impact doar pentru acele momente critice care au fost șocante în acea vreme (explozia bisericilor, mutarea cimitirelor), în timp ce alte momente critice sunt aproape uitate. Schimbarea de sens în sfera publică de la spațiul conceput la spațiul perceput este vie în transmiterea între generații a evenimentelor care au provocat traume, în timp ce analiza momentelor critice este importantă pentru factorii de decizie politică care ar putea

coștientiza că unele grupuri dobândesc poziții de putere prin acțiunile lor politice și economice și că grupurile marginalizate sau strămutate suferă traume în spațiile respective.

În consecință, amintirile comunismului sunt complexe și nuanțate în post-comunism și unele dintre aceste amintiri pot fi pozitive sau implică elemente de mândrie pentru realizările ingineresc hidraulice. Aceste aspecte evidențiază natura extrem de controversată și complexă a acestor amintiri în contextul politicii românești contemporane. *Cercetările viitoare* trebuie să se desfășoare în domeniul economiei politice, al dislocării prin dezvoltare și al memoriei intergeneraționale printr-un angajament cu conceptele de „locuri rănite” și de „traumă” și, mai precis, în zona îngustă a unei mai bune înțelegeri a formării post-socialiste a memoriei prin care vocile și amintirile celor afectați de strămutare comunică unicitatea lor.

